

ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב

נתיבי-עם

(א) סימן תכו סעיף ב. אין מקדשין הלבנה קודם ט"ב ולא קודם יוה"כ, אבל לא במוצאי ט"ב.

(ב) מנהגנו בירושלם שמברכין במוצאי ט"ב, (ג) וטועמים מידי קודם. (ד) ויש שנוהגים לרחוץ את ידיהם ופניהם ולנעול מנעל של עור קודם הברכה, כמ"ש במו"ב סי' ח' אות רל"ט.

(ה) סימן תקנט סעיף א.

(ו) עוד כ' שם (ברכ"י) שהמנהג לברך ברכת הלבנה במוצאי ט"ב, ושהמהרח"ו כן היה עושה וטעמו ונימוקו עמו, לבשר לשכינה ולישראל דאף שנחרב הבית וגלו ממקומן, עתידים להתחדש כמותה.

עלי נתיבים

(א) סימן תכו סעיף ב. אין מקדשין הלבנה קודם ט"ב ולא קודם יוה"כ, אבל לא במוצאי ט"ב.

אלו דברי הרמ"א בשם המהרי"ל והנה המקור בשלמותו : אין מקדשין הלבנה קודם תשעה באב ולא קודם יוה"כ. ובמוצאי יוה"כ מקדשין אותה, דאז שורין בשמחה, אבל לא במוצאי ט"ב או שאר תענית (ד"ע).

בספר המהרי"ל¹ הביא שבמוצאי "שבת חזון ישעיהו"² לא היה מהרי"ל מקדש הלבנה ואיחר למוצאי "שבת נחמו"³, ויהיב טעמא מאחר דנחשב לדידן קבלת פני שכינה ואין מקבלין אותה אלא מתוך שמחה.

ובדרכי משה⁴ כתב על דברי המהרי"ל, שנראה דדוקא אם "שבת נחמו" סמוך לט' באב, כגון ט' באב ביום ה', אבל ט' באב ביום ג', אז "שבת נחמו" תחול בי"ג בחודש - אין ממתנין על מוצאי שבת אלא מקדשין בחול אחר ט' באב, דיש לחוש לימים המעוננים.

(ב) מנהגנו בירושלם שמברכין במוצאי ט"ב,

מנהג זה יבואר בהמשך במקורו וטעמו.

(ג) וטועמים מידי קודם.

והטעם מבואר, שלא נאה לקבל פני שכינה כשהוא בתענית ואין מקבלין אותה אלא מתוך שמחה. כ"כ בשו"ת שבות יעקב⁵ בתשובה שמנהגינו לטעום מידי מקודם.

¹ הלכות תשעה באב.

² השבת שלפני תשעה באב והאחרונה משבתות תלתא דפורענותא. נקראת כך ע"ש הפטרה שמפטירים בה, והפותחת במילים : "חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלם..." (ישעיהו א, א).

³ השבת שאחרי תשעה באב והראשונה משבע שבתות דנחמתא. נקראת כך ע"ש הפטרה שמפטירים בה והפותחת במילים : "נחמו נחמו עמי, יאמר אלקיכם" (ישעיהו מ, א).

⁴ סימן תכו ס"ק ב.

⁵ חלק ב סימן יא. רבי יעקב בן יוסף ריישר, נ"ע בשנת ה"א תצ"ג.

וכ"כ המשנה ברורה⁶ שצריך צריך לטעום קודם, ובמוצאי יוה"כ מתוך ששמחים שיצאו בדימוס מקדשין אף קודם שיטעמו.

והביא הדרכי משה הקצ"ר⁷ בשם הבחיי פרשת וישב (לח ל) וז"ל : ודע כי כל עניינים אלו, שצריכין להיות בשמחה בקידוש החדש וענין הריקודים יש לו **סוד גדול בדרך הקבלה**. וכבר הארכתי בו... וכתבתי **שכולם הם ענייני שמחת נישואין שהאשה חוזרת ומתחדשת לבעלה**... והוא **סוד קידוש החודש** והמשכיל יבין.

(ד) ויש שנוהגים לרחוץ את ידיהם ופניהם ולנעול מנעל של עור קודם הברכה, כמ"ש במו"ב⁸ סי' ח' אות רל"ט.

וסיים שם : ויברך ברכת הלבנה שהוא זמן הראוי לבשר הגאולה ולברך הלבנה העליונה ולומר "דוד מלך ישראל חי וקיים". וכ"כ המשנה ברורה (שם) שבמוצאי ט"ב **צריך לזיזר שלא לקדש בלי מנעלים**.

(ה) סימן תקנט סעיף א⁹.

בסעיף זה לא נזכרה בדברי השו"ע התייחסות לקידוש הלבנה, אלא במקור שלהלן, שו"ע סימן תקנא סעיף ח, בהג"ה כתב : ונוהגין שלא לקדש החודש עד אחר ט' באב (מהרי"ל ודעת עצמו).

והטעם לזה, כבר כתב המגן אברהם¹⁰ : משום ששרויים באבילות.

(י) עוד כ' שם (ברכ"י)¹¹ שהמנהג לברך ברכת הלבנה במוצאי ט"ב, ושהמהרח"ו כן היה עושה וטעמו ונימוקו עמו, לבשר לשכינה ולישראל דאף שנחרב הבית וגלו ממקומו, עתידים להתחדש כמותה.

הברכ"י הביא כן בשם הרב המקובל מהר"י צמח בהגותיו לאו"ח כ"י וז"ל : שאלתי לחברים אם כך היה עושה מהרח"ו זלה"ה? ואמרו שהיה מברך אז במוצאי ט' באב, והיה נותן טעם פשטי לבשר השכינה המכונה ללבנה ולישראל, דאף שנחרב הבית וגלו, הרי הם עתידין להתחדש כמותה, ומלכותו בכל משלה, וגם כי אז מתעורר מלך המשיח.

▪ פוסקים נוספים שהלכו בדרך זו שיש לברך הלבנה במוצאי ט"ב

א. הכנסת הגדולה¹² חולק ע"ד האומרים שאין לברך במוצאי ט"ב וז"ל : ואין דינם נכון בעינינו ודעתי נוטה **שיש לברך על הלבנה במוצאי תשעה באב**.

וטעמו ונימוקו עמו, **דשהוי מצוה לא שהינן בטעמים חלושים**. ואחר שהוכיח דינו מדברי בעל תרומת הדשן (עיי"ש בדבריו) אמר את טעמו זה לקצת מהלומדים, ענו לו ואמרו : **ישר ונכון לברך על הלבנה במוצאי תשעה באב**, וה"ה במוצאי שאר התעניות אם לא בירכו מקודם.

ועוד הביא סייעתא לדבריו מספר סדר היום¹³, שכתב : וכן עשיתי מעשה פה תירי"א¹⁴ **וברכתי על הלבנה במוצאי תשעה באב**, ובעת ובעונה ההיא נמצא כן שליח חברון תוב"ב החכם כמה"ר אברהם ׳ן חיים ז"ל בן הרב כמה"ר אהרן ׳ן

⁶ סימן תכו ס"ק יא בשם חיי אדם.

⁷ סימן תכו ס"ק ג.

⁸ מורה באצבע, **הרב חיים יוסף דוד אזולאי**.

⁹ הנתיבי-עם מעתיק דברי הברכ"י במסגרת הערותיו לסימן זה.

¹⁰ סי' תכו ס"ק ד.

¹¹ ברכי יוסף אורח חיים סימן תקנט סעיף ח.

¹² הגהות בית יוסף אורח חיים סימן תכו ס"ק ה.

¹³ **לרבי משה בן מכיר**.

¹⁴ עיר הסמוכה לאיזמיר.

חיים ז"ל, והעיד **שכך נוהגין בירושלים** תוב"ב ובחברון תוב"ב, וכמדומה לי שכך היינו נוהגין בקושטנדינ"א¹⁵.

ב. הבאר היטב¹⁶ מביא שהמקור לזה הוא מדברי האר"י שכתב שיש לקדשה במוצאי תשעה באב. וטעמו¹⁷ משום שבמוצאי ט"ב נולד בן דוד ומבשרים ללבנה ולישראל שעתידים להתחדש¹⁸.

דברי האר"י מובאים בספר פרי עץ חיים¹⁹ למהרח"ו ז"ל : צמח²⁰. שמעתי בדמשק ששאלו להרח"ו ז"ל, למה אומרים ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב, והשיב לי לבשר ללבנה ולישראל, כי כשנחרבה הבית וגלו, הרי הם עתידין להתחדש כמותה, הרי ישראל והשכינה עתידין להתחדש, וזהו בשורה אז. וגם כי בט' באב נולד משיח.

ג. כה"ח סופר²¹ שהביא הפוסקים הנ"ל ועוד אחרים דס"ל שיש לברך הלבנה במוצאי תשעה באב.

▪ המורם מכל הנ"ל

אחר שראינו שמנהג זה יסודתו בהררי קודש וטעמו ונימוקו עמו, לדידן הספרדים ודאי שיש לברך ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב, ומה טוב ומה נעים שימתינו אחר ערבית כמה רגעים ע"מ שהציבור יטעם מדעם²², ינעל מנעליו ויטול ידיו ויברך בשמחה ובגיל ברכת הלבנה כמקבל פני שכינה.

והקב"ה יבשרנו ברחמיו בשורת הגאולה ונזכה לקבל פני משיח צדקנו בב"א.

אברהם תורגמן, אפרת

¹⁵ כך נקראת העיר במקורות העבריים, ובלטינית קונְסְטַנְטִינוֹפּוֹל ועם כיבוש העיר על ידי הכוחות העות'מאנים הסבו את שמה ל"איסטנבול".

¹⁶ סימן תכו ס"ק ד.

¹⁷ תוספת זו נזכרה בדבריו בסימן תקנא ס"ק כה.

¹⁸ וכנ"ל בהערה (ו) בדברי הברכ"י בשם המהרח"ו.

¹⁹ שער כד בין המצרים וט"ו באב, כוונת ט' באב ובין המצרים.

²⁰ הכוונה להרב המקובל מהר"י צמח.

²¹ סימן תכו ס"ק כט.

²² תרגומו : כלום, דבר.